

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» та інших законодавчих актів щодо забезпечення діяльності Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Судова експертиза є важливою складовою забезпечення ефективного досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, зокрема кримінальних проваджень щодо корупційних правопорушень та інших кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Ефективність проведення судових експертиз безпосередньо залежить від незалежності судового експерта, належного організаційного та матеріально-технічного забезпечення експертної діяльності, своєчасності проведення експертних досліджень, а також прозорості процедур атестації та притягнення судових експертів до дисциплінарної відповідальності.

Водночас чинна модель організації судово-експертної діяльності не забезпечує достатніх інституційних гарантій незалежності спеціалізованої експертної установи, яка здійснює експертизи у кримінальних провадженнях відповідної категорії. Крім того, існують факти затягування строків проведення експертиз та стороннього впливу на судових експертів.

Окрему актуальність прийняття законопроекту зумовлює необхідність виконання Україною зобов'язань за програмою Ukraine Facility. Відповідно до індикатора 4.15 «Реформа 2. Удосконалення правової бази для більш ефективної боротьби з корупцією» у IV кварталі 2026 року Україна має забезпечити набрання чинності законом, який гарантує антикорупційним органам ефективний, неупереджений та своєчасний доступ до високоякісних судових експертиз. Виконання зазначеного індикатора є умовою отримання відповідного фінансування в межах Ukraine Facility.

З огляду на зазначене виникла необхідність у реорганізації (перетворені) діючого Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України, забезпечення його інституційної незалежності, встановлення прозорих механізмів управління та контролю, належного рівня професійної відповідальності судових експертів, а також створення умов для своєчасного проведення експертиз.

2. Цілі та завдання законопроекту

Метою законопроекту є забезпечення незалежності, ефективності та належного організаційного функціонування Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз, підвищення оперативності проведення судових експертиз у відповідних кримінальних провадженнях, а також посилення гарантій незалежності судових експертів.

3. Основні положення законопроекту

Проектом Закону пропонується внести зміни до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» та Закону України «Про судову експертизу».

Зокрема, законопроектом пропонується:

визначити Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз як державну спеціалізовану установу судової експертизи, яка забезпечує проведення судових експертиз та експертних досліджень у визначених законом кримінальних провадженнях;

закріпити гарантії інституційної незалежності Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз та його діяльності;

створити Наглядову раду як незалежний колегіальний орган нагляду за діяльністю Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз, до складу якої входять представники, визначені Кабінетом Міністрів України, Міністерством юстиції України та професійним середовищем судових експертів;

запровадити конкурсний відбір Директора Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз, який проводиться Наглядовою радою, із визначенням вичерпного переліку підстав припинення його повноважень;

встановити особливий порядок розподілу експертиз між експертами за допомогою автоматизованої системи та можливість визначення пріоритетності проведення окремих експертиз з урахуванням процесуальних строків;

встановити строк проведення судових експертиз та експертних досліджень до 60 календарних днів з можливістю продовження у визначених законом випадках із обов'язковим повідомленням суб'єкта звернення про причини та строк такого продовження;

посилити гарантії незалежності судового експерта, встановивши пряму заборону втручання у його діяльність, надання вказівок чи доручень щодо проведення експертизи або змісту висновку, а також визначивши порядок повідомлення про факти тиску чи іншого незаконного втручання;

забезпечити самостійність Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз у питаннях підготовки та атестації своїх працівників із включенням відповідних відомостей до Державного реєстру атестованих судових експертів;

запровадити відкритість методик проведення судових експертиз шляхом їх обов'язкового оприлюднення у Реєстрі методик проведення судових експертиз, крім інформації з обмеженим доступом відповідно до закону;

удосконалити механізм дисциплінарної відповідальності судових експертів Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз шляхом створення незалежної Дисциплінарної палати, визначення порядку її формування, гарантій незалежності її членів, процедури розгляду дисциплінарних проваджень та оскарження прийнятих рішень;

встановити належний рівень оплати праці судових експертів державних спеціалізованих установ, передбачивши посадові оклади у розмірі не менше 30 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а для працівників Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз, які мають кваліфікацію судового експерта, не менше 40 таких прожиткових мінімумів;

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Правовідносини у зазначеній сфері регулюються Законами України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про судову експертизу» та іншими нормативно-правовими актами.

Прийняття законопроекту потребуватиме прийняття та приведення у відповідність підзаконних нормативно-правових актів, зокрема актів Кабінету Міністрів України та Міністерства юстиції України, необхідних для забезпечення діяльності Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребує додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття проекту Закону

Прийняття законопроекту дозволить:

підвищити ефективність та оперативність проведення судових експертиз у відповідних кримінальних провадженнях;

посилити інституційну незалежність Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз;

забезпечити належні гарантії незалежності судових експертів та мінімізувати ризики незаконного втручання у їх діяльність;

підвищити прозорість процедур атестації та дисциплінарної відповідальності судових експертів;
забезпечити відкритість методик проведення судових експертиз;
створити належні умови для професійної діяльності та підвищення кадрового потенціалу державних спеціалізованих установ судової експертизи;
посилити інституційну спроможність усієї системи антикорупційних органів України.

Народні депутати України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Железняк Ярослав Іванович
Сертифікат: 514B5C86A1E5DA11040000006C1BB60118131A06
Дійсний до: 21.08.2028 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
212д9/1-2026/201886 від 27.08.2026

2324809